

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

26 päivänä helmikuuta 2013*

Euroopan unionin perusoikeuskirja — Soveltamisala — 51 artikla — Unionin oikeuden soveltaminen — Seuraamusten määrääminen unionin omille varoille vahingollisten toimien vuoksi — 50 artikla — Ne bis in idem -periaate — Kansallinen järjestelmä, jonka mukaan seuraamusten määräämiseksi samasta kielletystä teosta sovelletaan kahta erillistä menettelyä eli hallinnollista menettelyä ja rikosoikeudellista menettelyä — Yhteensoveltuvuus

Asiassa C-617/10,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Haparanda tingsrätt (Ruotsi) on esittänyt 23.12.2010 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 27.12.2010, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Åklagaren

vastaan

Hans Åkerberg Fransson,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, varapresidentti K. Lenaerts, jaostojen puheenjohtajat A. Tizzano, M. Ilešič, G. Arestis ja J. Malenovský sekä tuomarit A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, C. Toader, J.-J. Kasel, M. Safjan (esittelevä tuomari) ja D. Šváby,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 24.1.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Hans Åkerberg Fransson, edustajinaan advokat J. Sterner ja professor U. Bernitz,
- Ruotsin hallitus, asiamiehinään A. Falk ja S. Johannesson,
- Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek ja J. Vlácil,
- Tanskan hallitus, asiamiehenään C. Vang,
- Saksan hallitus, asiamiehenään T. Henze,

* Oikeudenkäyntikieli: ruotsi.

- Irlanti, asiamiehenään D. O’Hagan, avustajanaan M. McDowell, SC,
 - Kreikan hallitus, asiamiehinään K. Paraskevopoulou ja Z. Chatzipavlou,
 - Ranskan hallitus, asiamiehenään N. Rouam,
 - Alankomaiden hallitus, asiamiehinään C. Wissels ja J. Langer,
 - Itävallan hallitus, asiamiehenään C. Pesendorfer,
 - Euroopan komissio, asiamiehinään R. Lyal ja J. Enegren,
- kuultuaan julkisasiamiehen 12.6.2012 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee ne bis in idem -periaatteen tulkintaa unionin oikeudessa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty rikosasiassa, jossa Hans Åkerberg Franssonia syytetään törkeästä veropetoksesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi

- 3 Ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehtyyn yleissopimukseen liitetyn Strasbourgissa 22.11.1984 allekirjoitetun seitsemännen lisäpöytäkirjan (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemäs lisäpöytäkirja) 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Kielto syyttää ja rangaista kahdesti”, määrätään seuraavaa:
 - ”1. Ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti.
 2. Edellisen kappaleen määräykset eivät estä ottamasta juttua uudelleen tutkittavaksi asianomaisen valtion lakien ja oikeudenkäyntimenettelyn mukaisesti, jos on näyttöä uusista tai vasta esiin tulleista tosiseikoista tai jos aiemmassa prosessissa on tapahtunut sellainen perustavaa laatua oleva virhe, joka voisi vaikuttaa lopputulokseen.
 3. Tästä artiklasta ei saa poiketa [ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus)] 15 artiklan perusteella.”

Unionin oikeus

Euroopan unionin perusoikeuskirja

- 4 Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 50 artiklan, jonka otsikko on ”Kielto syyttää ja rangaista oikeudenkäynnissä kahdesti samasta rikoksesta”, sanamuoto on seuraava:

”Ketään ei saa panna syytteeseen tai rangaista rikoksesta, josta hänet on jo unionissa lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi lain mukaisesti.”

- 5 Perusoikeuskirjan 51 artiklassa määritellään perusoikeuskirjan soveltamisala seuraavalla tavalla:

”1. Tämän perusoikeuskirjan määräykset koskevat unionin toimielimiä, elimiä ja laitoksia toissijaisuusperiaatteen mukaisesti sekä jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun viimeksi mainitut soveltavat unionin oikeutta. Tämän vuoksi ne kunnioittavat tämän perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia, noudattavat sen sisältämiä periaatteita ja edistävät niiden soveltamista kukin toimivaltansa mukaisesti ja unionille perussopimuksissa annetun toimivallan rajoja noudattaen.

2. Tällä perusoikeuskirjalla ei uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta perussopimuksissa määriteltyjä toimivaltuuksia ja tehtäviä.”

Kuudes direktiivi 77/388/ETY

- 6 Jäsenvaltioiden liikevaihtoverolainsäädännön yhdenmukaistamisesta – yhteinen arvonlisäverojärjestelmä: yhdenmukainen määräytymisperuste – 17.5.1977 annetun kuudennen neuvoston direktiivin 77/388/ETY (EYVL L 145, s. 1; jäljempänä kuudes direktiivi) 22 artiklassa, sellaisena kuin se on 28 h artiklassa, säädetään seuraavaa:

” – –

4.

- a) Verovelvollisen on tehtävä ilmoitus määräajassa, jonka kukin jäsenvaltio vahvistaa. – –

– –

8. Jäsenvaltiot voivat säätää muista veron kannon oikean toimittamisen varmistamiseksi ja veropetosten estämiseksi välttämättöminä pitämistään velvoitteista – –

– –”

Ruotsin oikeus

- 7 Verorikoslain 1971:69 (skattebrottslagen 1971:69, jäljempänä skattebrottslagen) 2 §:n sanamuoto on seuraava:

”Joka muutoin kuin suullisesti antaa tahallisesti viranomaiselle virheellisen tiedon tai laiminlyö velvollisuuden antaa viranomaiselle ilmoituksen, tarkistustiedon tai muun vaaditun tiedon ja siten aiheuttaa vaaran siitä, että valtiolta jää saamatta veroja tai että vero aiheuttomasti hyvitetään tai palautetaan hänelle itselleen tai jollekin muulle, on tuomittava verorikoksesta [skattebrott, jäljempänä veropetos] vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.”

- 8 Skattebrottslagenin 4 §:n sanamuoto on seuraava:

”Jos 2 §:ssä tarkoitettua tekoa on pidettävä törkeänä, verovelvollinen on tuomittava törkeästä [veropetoksesta] vankeuteen vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään kuudeksi vuodeksi.

Teon törkeyttä arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti, onko kyse merkittävistä määristä, onko tekijä käyttänyt väärennettyjä asiakirjoja tai harhaanjohtavaa kirjanpitoa taikka onko tekijän menettely osa järjestelmällistä tai laajamittaista taikka muutoin erityisen vaarallista rikollista toimintaa.”

- 9 Verotuslain 1990:324 (taxeringslagen 1990:324, jäljempänä taxeringslagen) 5 luvun 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos verovelvollinen on menettelyn aikana muutoin kuin suullisesti antanut verotusta varten virheellisen tiedon, verovelvolliselle määrätään erityinen maksu (veronkorotus). Sama koskee verovelvollista, joka on verotusta koskevassa tuomioistuinasiansa antanut tällaisen tiedon, jota pääasian tutkimisen jälkeen ei ole hyväksytty.

Tieto on katsottava virheelliseksi, jos on ilmeistä, että verovelvollinen on verotusta varten antanut väärän tiedon tai jättänyt antamatta tiedon, jonka tämä on velvollinen antamaan. Tietoa ei kuitenkaan ole katsottava virheelliseksi, jos kyseinen tieto yhdessä muiden annettujen tietojen kanssa on riittävä perusta oikeansisältöiselle päätökselle. Tietoa ei ole katsottava virheelliseksi myöskään silloin, jos se on niin mahdoton, ettei sitä selvästikään voida ottaa päätöksen perustaksi.”

- 10 Taxeringslagenin 5 luvun 4 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Jos verovelvollinen on antanut virheellisen tiedon, määrätään veronkorotus, joka on 40 prosenttia siitä 1 luvun 1 §:n 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettusta verosta, joka olisi jäänyt määräämättä verovelvolliselle tai tämän puolisolle siinä tapauksessa, että virheellinen tieto olisi hyväksytty. Arvonlisäveron tapauksessa veronkorotus on 20 prosenttia verosta, joka olisi aiheuttomasti hyvitetty verovelvolliselle.

Veronkorotus lasketaan 10 prosentin mukaan ja arvonlisäveron osalta 5 prosentin mukaan, jos virheellinen tieto on oikaistu tai jos se olisi voitu oikaista sellaisen tarkastusaineiston perusteella, joka tavanomaisesti on Skatteverketin (verohallinto) saatavilla tai joka on ollut sen saatavilla asianomaisen verotusvuoden marraskuun loppuun mennessä.”

- 11 Taxeringslagenin 5 luvun 14 §:n sanamuoto on seuraava:

”Verovelvollinen vapautetaan kokonaan tai osittain erityisestä maksusta, jos virhettä tai laiminlyöntiä on pidettävä anteeksiannettavana tai jos maksun määrääminen täysimääräisenä olisi muuten kohtuutonta. Jos verovelvollinen vapautetaan maksusta osittain, maksun määrä alennetaan puoleen tai neljännekseen koko maksun määrästä.

--

Arvioitaessa sitä, onko maksun määräämistä täysimääräisenä muutoin pidettävä kohtuuttomana, otetaan huomioon erityisesti se, onko

--

3. virhe tai laiminlyönti johtanut verovelvollisen rikosoikeudelliseen vastuuseen skattebrottslagenin (1971:69) nojalla tai verovelvollisen rikollisella toiminnalla hankkiman hyödyn tuomitsemiseen valtiolle menetetyksi rikoslain (brottsbalken) 36 luvun 1 b §:n nojalla.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 12 Åkerberg Fransson sai haasteen saapua 9.6.2009 Haparanda tingsrättiin (Haaparannan alioikeus) vastaamaan syytteeseen muun muassa törkeästä veropetoksesta. Häntä syytettiin virheellisten tietojen antamisesta verovuosien 2004 ja 2005 veroilmoituksissaan, ja syytteen mukaan tästä oli aiheutunut vaara siitä, että valtiolta jää saamatta tuloja tuloveroina ja arvonlisäveroina verovuodelta 2004 319 143 Ruotsin kruunua (SEK), joista 60 000 SEK oli arvonlisäveroa, ja verovuodelta 2005 307 633 SEK, joista 87 550 SEK oli arvonlisäveroa. Åkerberg Franssonia syytettiin myös työnantajamaksuja koskevien ilmoitusten tekemättä jättämisestä lokakuun 2004 ja lokakuun 2005 väliseltä ajalta, ja syytteen mukaan tästä oli aiheutunut vaara siitä, että työnantajamaksuja jää saamatta 35 690 SEK ja 35 862 SEK. Syytteen mukaan tekoja oli pidettävä törkeinä, koska kyseessä oli huomattava summa ja koska ne olivat osa laajamittaista järjestäytyntä rikollista toimintaa.
- 13 Skatteverket määräsi 24.5.2007 tekemällään päätöksellä Åkerberg Franssonille verovuodelta 2004 veronkorotuksen, joka oli 35 542 SEK elinkeinotulojen osalta, 4 872 SEK arvonlisäveron osalta ja 7 138 SEK työnantajamaksujen osalta. Skatteverket määräsi samalla päätöksellä Åkerberg Franssonille myös verovuodelta 2005 veronkorotuksen, joka oli 54 240 SEK elinkeinotulojen osalta, 3 255 SEK arvonlisäveron osalta ja 7 172 SEK työnantajamaksujen osalta. Näihin korotuksiin oli lisätty korko. Veronkorotuksiin ei haettu muutosta hallintotuomioistuimessa, ja muutoksenhaku aika päättyi 31.12.2010 verovuoden 2004 osalta ja 31.12.2011 verovuoden 2005 osalta. Veronkorotuksen määräämistä koskeva päätös perustui samaan tekoon eli virheellisten tietojen antamiseen, johon syyte pääasian rikosoikeudenkäynnissä perustuu.
- 14 Ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa on noussut esiin kysymys siitä, onko Åkerberg Franssonia vastaan nostettu syyte hylättävä sillä perusteella, että hänelle on jo määrätty seuraamuksia samasta teosta toisessa menettelyssä, koska uudelleen rankaiseminen olisi ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa ja perusoikeuskirjan 50 artiklassa mainitun *ne bis in idem* -kiellon kanssa.
- 15 Näissä olosuhteissa Haparanda tingsrätt on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Jotta kansallinen tuomioistuin voi jättää soveltamatta sellaisia kansallisia säännöksiä, joiden epäillä olevan [Euroopan ihmisoikeussopimuksen] seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa määrätyn *ne bis in idem* -kiellon vastaisia ja siten samalla myös [perusoikeuskirjan] 50 artiklan vastaisia, tämän on Ruotsin lain mukaan selvästi perustuttava Euroopan ihmisoikeussopimukseen tai Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Onko tällainen kansallisessa lainsäädännössä kansallisten säännösten soveltamatta jättämiselle asetettu vaatimus unionin oikeuden ja erityisesti sen yleisten periaatteiden, kuten unionin oikeuden ensisijaisuutta ja välitöntä oikeusvaikutusta koskevien periaatteiden, mukainen?
- 2) Kattaako Euroopan ihmisoikeussopimuksen seitsemännen lisäpöytäkirjan 4 artiklassa ja perusoikeuskirjan 50 artiklassa määrätty *ne bis in idem* -kielto verorikosta koskevan syytteen tutkittavaksi ottamisen silloin, kun syytetylle on aiemmin määrätty hallinnollisessa menettelyssä taloudellinen seuraamus (veronkorotus) saman teon eli virheellisten tietojen antamisen perusteella?
- 3) Onko toiseen kysymykseen annettavaan vastaukseen vaikutusta sillä seikalla, että mainitut seuraamukset määrätään niin, että ne vaikuttavat siten toisiinsa, että yleinen tuomioistuin voi ottaa rikosasiassa rangaistusta alentavana seikkana huomioon sen, että syytetylle on saman teon eli virheellisten tietojen antamisen perusteella määrätty myös veronkorotus?

- 4) Tietyissä olosuhteissa – ne bis in idem -kiellon puitteissa on kuitenkin sallittua määrätä lisäseuraamuksia uudessa menettelyssä samasta teosta, joka on jo tutkittu ja johtanut seuraamuksia koskevan päätöksen tekemiseen yksityistä vastaan. Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, täyttyvätkö ne bis in idem -kiellon mukaiset edellytykset yhtä seuraamusta useamman seuraamuksen määräämiselle erillisissä menettelyissä silloin, jos myöhempään menettelyyn sisältyy aiempaan menettelyyn nähden uusi ja itsenäinen asian tosiseikkoja koskeva tutkinta?
- 5) Ruotsalaista järjestelmää, jossa veronkorotus määrätään ja verorikosvastuu tutkitaan erillisissä menettelyissä, perustellaan erinäisillä – yleistä etua koskevilla perusteilla. Jos toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko kyseisen ruotsalaisen järjestelmän kaltainen järjestelmä ne bis in idem -kiellon mukainen silloin, jos olisi mahdollista ottaa käyttöön ne bis in idem -kiellon alaan kuulumaton järjestelmä luopumatta sen paremmin veronkorotuksen määräämisestä kuin verorikosvastuun toteamisestakaan siten, että siinä tapauksessa, että verorikosvastuu on syntynyt, päätöksenteko veronkorotuksen määräämisestä siirrettäisiin Skatteverketiltä ja hallintotuomioistuimilta yleisille tuomioistuimille verorikosta koskevan syytteen yhteydessä ratkaistavaksi?”

Unionin tuomioistuimen toimivalta

- 16 Ruotsin, Tšekin ja Tanskan hallitukset, Irlanti, Alankomaiden hallitus sekä Euroopan komissio katsovat, ettei kysymyksiä voida ottaa tutkittaviksi. Unionin tuomioistuin on niiden mukaan toimivaltainen vastaamaan kysymyksiin ainoastaan, jos unionin oikeutta on sovellettu silloin, kun Åkerberg Franssonille määrättiin veronkorotukset ja häntä vastaan nostettiin syyte. Tästä ei kuitenkaan ole kyse sen kansallisen lainsäädännön osalta, jonka perusteella veronkorotukset määrättiin, eikä sen kansallisen lainsäädännön osalta, jonka nojalla syyte nostettiin. Kyseisten hallitusten, Irlannin ja komission mukaan on niin, etteivät edellä mainitut veronkorotukset ja syyte siten kuulu perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan nojalla perusoikeuskirjan 50 artiklassa taatun ne bis in idem -periaatteen soveltamisalaan.
- 17 Tässä yhteydessä on muistutettava, että perusoikeuskirjan soveltamisala on jäsenvaltioiden toimenpiteiden osalta määritelty perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa, jonka mukaan perusoikeuskirjan määräykset koskevat jäsenvaltioita ainoastaan silloin, kun ne soveltavat unionin oikeutta.
- 18 Kyseisessä perusoikeuskirjan artiklassa vahvistetaan siten unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö siitä, missä laajuudessa jäsenvaltioiden toimenpiteiden on oltava unionin oikeusjärjestyksessä taattujen perusoikeuksien vaatimusten mukaisia.
- 19 Unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy nimittäin ilmi lähinnä, että unionin oikeusjärjestyksessä taattuja perusoikeuksia voidaan soveltaa kaikkiin unionin oikeudessa säänneltyihin tilanteisiin mutta ei muihin tilanteisiin. Unionin tuomioistuin on jo muistuttanut tästä, ettei se voi arvioida perusoikeuskirjan nojalla sellaista kansallista lainsäädäntöä, joka ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan. Sen sijaan silloin, kun tällainen lainsäädäntö kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan, unionin tuomioistuimen, jolle on esitetty ennakkoratkaisupyyntö, on esitettävä kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset tulkintaan liittyvät seikat, jotka ovat tarpeen, jotta kansallinen tuomioistuin voisi arvioida, onko kansallinen lainsäädäntö yhteensopiva niiden perusoikeuksien kanssa, joiden noudattamista unionin tuomioistuin valvoo (ks. vastaavasti mm. asia C-260/89, ERT, tuomio 18.6.1991, Kok., s. I-2925, Kok. Ep. XI, s. I-221, 42 kohta; asia C-299/95, Kremzow, tuomio 29.5.1997, Kok., s. I-2629, 15 kohta; asia C-309/96, Annibaldi, tuomio 18.12.1997, Kok., s. I-7493, 13 kohta; asia C-94/00, Roquette Frères, tuomio 22.10.2002, Kok., s. I-9011, 25 kohta; asia C-349/07, Sopropé, tuomio 18.12.2008, Kok., s. I-10369, 34 kohta; asia C-256/11, Dereci ym., tuomio 15.11.2011, Kok., s. I-11315, 72 kohta ja asia C-27/11, Vinkov, tuomio 7.6.2012, 58 kohta).

- 20 Perusoikeuskirjan 51 artiklan selitykset, jotka on SEU 6 artiklan 1 kohdan kolmannen alakohdan ja perusoikeuskirjan 52 artiklan 7 kohdan mukaan otettava huomioon perusoikeuskirjan tulkinnassa, tukevat tätä määritelmää unionin perusoikeuksien soveltamisalasta (ks. vastaavasti asia C-279/09, DEB, tuomio 22.12.2010, Kok., s. I-13849, 32 kohta). Kyseisten selitysten mukaan ”velvollisuus noudattaa unionin puitteissa määriteltyjä perusoikeuksia koskee jäsenvaltioita vain silloin, kun ne toimivat unionin oikeuden alalla”.
- 21 Koska perusoikeuskirjassa taattuja perusoikeuksia on siis noudatettava silloin, kun kansallinen lainsäädäntö kuuluu unionin oikeuden soveltamisalaan, sellaisia unionin oikeuden alaan kuuluvia tilanteita ei voi olla, joihin kyseisiä perusoikeuksia ei sovellettaisi. Unionin oikeuden sovellettavuus merkitsee perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien sovellettavuutta.
- 22 Sen sijaan silloin, kun oikeudellinen tilanne ei kuulu unionin oikeuden soveltamisalaan, unionin tuomioistuin ei ole toimivaltainen arvioimaan tilannetta, eivätkä perusoikeuskirjan määräykset, joihin mahdollisesti tukeudutaan, sellaisinaan voi perustaa kyseistä toimivaltaa (ks. vastaavasti asia C-466/11, Currà ym., määräys 12.7.2012, 26 kohta).
- 23 Nämä päätelmät vastaavat päätelmiä, jotka ovat sen SEU 6 artiklan 1 kohdan taustalla, jonka mukaan perusoikeuskirjan määräykset eivät millään tavoin laajenna perussopimuksissa määriteltyä unionin toimivaltaa. Perusoikeuskirjan 51 artiklan 2 kohdan mukaan perusoikeuskirjalla ei myöskään uloteta unionin oikeuden soveltamisalaa unionin toimivaltaa laajemmaksi eikä luoda unionille uutta toimivaltaa tai uusia tehtäviä eikä muuteta perussopimuksissa määriteltyjä toimivaltuuksia ja tehtäviä (ks. em. asia Dereci ym., tuomion 71 kohta).
- 24 Käsiteltävässä asiassa on aluksi todettava, että Åkerberg Franssonille määrätty veronkorotukset ja häntä vastaan nostettu syyte liittyvät osittain siihen, ettei hän ollut noudattanut ilmoitusvelvollisuksiaan arvonlisäverotuksen alalla.
- 25 Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY (EUVL L 347, s. 1) 2 artiklasta, 250 artiklan 1 kohdasta ja 273 artiklasta, joissa toistetaan muun muassa kuudennen direktiivin 2 artiklan säännökset sekä 22 artiklan 4 ja 8 kohdan säännökset, sellaisina kuin ne ilmenevät sen 28 h artiklasta, sekä SEU 4 artiklan 3 kohdasta seuraa, että arvonlisäverotuksen alalla jäsenvaltion on toteutettava kaikki lainsäädännölliset ja hallinnolliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että arvonlisävero kannetaan täysimääräisesti sen alueella, sekä petosten torjumiseksi (ks. asia C-132/06, komissio v. Italia, tuomio 17.7.2008, Kok., s. I-5457, 37–46 kohta).
- 26 SEUT 325 artiklassa veloitetaan jäsenvaltiot lisäksi suojaamaan unionin taloudellisia etuja laittomalta toiminnalta toimenpiteillä, joilla on ennaltaehkäisevä vaikutus ja jotka ovat tehokkaita, ja siinä veloitetaan jäsenvaltiot erityisesti toteuttamaan samat toimenpiteet suojatakseen unionin taloudellisia etuja petolliselta menettelyltä kuin ne toteuttavat suojatakseen omia taloudellisia etujaan petolliselta menettelyltä (ks. vastaavasti asia C-367/09, SGS Belgium ym., tuomio 28.10.2010, Kok., s. I-10761, 40–42 kohta). Koska unionin omiin varoihin kuuluvat kuitenkin Euroopan yhteisöjen omien varojen järjestelmästä 7.6.2007 tehdyn neuvoston päätöksen 2007/436/EY, Euratom (EUVL L 163, s. 17) 2 artiklan 1 kohdan mukaan muun muassa tulot, jotka kertyvät yhdenmukaisen verokannan soveltamisesta yhdenmukaistettuun arvonlisäveron määräytymisperusteeseen, joka on määritetty unionin sääntöjä noudattaen, on siten niin, että arvonlisäverotulojen kantaminen sovellettavan unionin oikeuden mukaisesti ja vastaavien arvonlisäveroon perustuvien omien varojen tulouttaminen unionin talousarvioon liittyvät suoraan toisiinsa, koska kaikista puutteista arvonlisäverotulojen kantamisessa aiheutuu mahdollisesti arvonlisäveroon perustuvien omien varojen määrän väheneminen (ks. vastaavasti asia C-539/09, komissio v. Saksa, tuomio 15.11.2011, Kok., s. I-11235, 72 kohta).

- 27 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia veronkorotuksia ja syytettä veropetoksesta – eli toimenpiteitä, jotka on kohdistettu tai kohdistetaan pääasian vastaajaan sen johdosta, että hän on antanut virheellisiä tietoja arvonlisäverotuksessa – on pidettävä direktiivin 2006/112 2 artiklan, 250 artiklan 1 kohdan ja 273 artiklan (aiemmin kuudennen direktiivin 2 ja 22 artikla) sekä SEUT 325 artiklan soveltamisena ja siten perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna unionin oikeuden soveltamisena.
- 28 Sillä, ettei kansallista lainsäädäntöä, jonka nojalla mainitut veronkorotukset määrättiin ja syyte nostettiin, annettu direktiivin 2006/112 saattamiseksi osaksi kansallista oikeutta, ei voida kyseenalaistaa tätä päätelmää, koska lainsäädäntöä sovelletaan seuraamusten määräämiseksi kyseisen direktiivin säännösten rikkomisesta ja siten EUT-sopimuksessa jäsenvaltioille asetetun sen velvollisuuden noudattamiseksi, jonka mukaan unionin taloudellisia etuja on suojattava tehokkaasti niitä vahingoittavalta toiminnalta.
- 29 Näin ollen silloin, kun jäsenvaltion tuomioistuimen on tutkittava, onko kansallinen säännös tai toimenpide, jolla perusoikeuskirjan 51 artiklan 1 kohdan mukaisesti sovelletaan unionin oikeutta tilanteessa, jossa jäsenvaltioiden toiminta ei määräydy täysin unionin oikeuden perusteella, yhdenmukainen perusoikeuksien kanssa, kansalliset viranomaiset ja tuomioistuimet saavat soveltaa perusoikeuksien suojaa koskevia kansallisia standardeja sillä edellytyksellä, ettei tämä soveltaminen vaaranna perusoikeuskirjassa, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut, vahvistettua suojan tasoa eikä unionin oikeuden ensisijaisuutta, yhtenäisyyttä ja tehokkuutta (ks. jälkimmäisen näkökohdan osalta asia C-399/11, Melloni, tuomio 26.2.2013, 60 kohta).
- 30 Silloin kun kansalliset tuomioistuimet tulkitsevat perusoikeuskirjan määräyksiä, niillä on tässä yhteydessä mahdollisuus ja tilanteen mukaan velvollisuus esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntö SEUT 267 artiklan nojalla.
- 31 Edellä esitetystä seuraa, että unionin tuomioistuin on toimivaltainen vastaamaan esitettyihin kysymyksiin ja esittämään ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle kaikki sellaiset tulkintaan liittyvät seikat, jotka ovat tarpeen, jotta kyseinen tuomioistuin voisi arvioida, onko kansallinen lainsäädäntö yhteensopiva perusoikeuskirjan 50 artiklassa mainitun *ne bis in idem* -periaatteen kanssa.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Toinen, kolmas ja neljäs kysymys

- 32 Näillä kysymyksillä, joihin on vastattava yhdessä, Haparanda tingsrätt tiedustelee unionin tuomioistuimelta lähinnä, onko perusoikeuskirjan 50 artiklassa mainittua *ne bis in idem* -periaatetta tulkittava siten, että se on esteenä sille, että henkilöä vastaan nostetaan syyte veropetoksesta silloin, kun hänelle on jo määrätty verotuksellinen seuraamus saman teon eli veroilmoituksessa annettujen virheellisten tietojen perusteella.
- 33 Perusoikeuskirjan 50 artiklassa mainitun *ne bis in idem* -periaatteen soveltamisesta pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen syytteesen veropetoksesta on todettava, että soveltaminen edellyttää, että lainvoimaiseksi tulleella päätöksellä syytettyä kohtaan jo toteutetut toimenpiteet ovat luonteeltaan rikosoikeudellisia.
- 34 Tässä yhteydessä on aluksi todettava, ettei perusoikeuskirjan 50 artikla ole esteenä sille, että jäsenvaltio määrää saman teon eli arvonlisäveron ilmoitusvelvollisuuden noudattamatta jättämisen perusteella sekä verotuksellisia että rikosoikeudellisia seuraamuksia. Jotta taataan arvonlisäverotulojen kantaminen täysimääräisesti ja samalla unionin taloudellisten etujen suojaaminen, jäsenvaltioilla on nimittäin vapaus valita sovellettavat seuraamukset (ks. vastaavasti asia 68/88, komissio v. Kreikka, tuomio

21.9.1989, Kok., s. 2965, Kok. Ep. X, s. 167, 24 kohta; asia C-213/99, de Andrade, tuomio 7.12.2000, Kok., s. I-11083, 19 kohta ja asia C-91/02, Hannl-Hofstetter, tuomio 16.10.2003, Kok., s. I-12077, 17 kohta). Seuraamukset voivat siten olla hallinnollisia seuraamuksia, rikosoikeudellisia seuraamuksia tai näiden molempien yhdistelmiä. Ainoastaan silloin, kun verotuksellinen seuraamus on perusoikeuskirjan 50 artiklan mukaisesti luonteeltaan rikosoikeudellinen ja kun se on tullut lopulliseksi, kyseinen määräys on esteenä sille, että samaa henkilöä vastaan nostetaan syyte samasta teosta.

- 35 Seuraavaksi on muistutettava, että verotuksellisten seuraamusten rikosoikeudellisen luonteen arvioimisessa on merkitystä kolmella kriteerillä. Ensimmäinen kriteereistä koskee rikkomisen luonnehdintaa kansallisessa oikeudessa, toinen rikkomisen luonnetta ja kolmas sen seuraamuksen luonnetta ja ankaruutta, joka tekijälle voidaan määrätä (asia C-489/10, Bonda, tuomio 5.6.2012, 37 kohta).
- 36 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen asiana on näiden kriteereiden valossa päättää, onko kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen verotuksellisten ja rikosoikeudellisten seuraamusten yhdistelmää tarkasteltava tämän tuomion 29 kohdassa tarkoitettuihin kansallisiin suojastandardeihin nähden, minkä seurauksena se saattaa pitää tätä yhdistelmää mainittujen sääntöjen vastaisena, kunhan se noudattaa sitä ehtoa, että jäljelle jäävät seuraamukset ovat tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia (ks. vastaavasti mm. em. mainittu asia komissio v. Kreikka, tuomion 24 kohta; asia C-326/88, Hansen, tuomio 10.7.1990, Kok., s. I-2911, Kok. Ep. X, s. 479, 17 kohta; asia C-167/01, Inspire Art, tuomio 30.9.2003, Kok., s. I-10155, 62 kohta; asia C-230/01, Penycoed, tuomio 15.1.2004, Kok., s. I-937, 36 kohta ja yhdistetyt asiat C-387/02, C-391/02 ja C-403/02, Berlusconi ym., tuomio 3.5.2005, Kok., s. I-3565, 65 kohta).
- 37 Edellä esitetystä seuraa, että toiseen, kolmanteen ja neljänteen kysymykseen on vastattava, ettei perusoikeuskirjan 50 artiklassa mainittu *ne bis in idem* -periaate ole esteenä sille, että jäsenvaltio määrää saman teon eli arvonlisäveron ilmoitusvelvollisuuden noudattamatta jättämisen perusteella ensin verotuksellisen seuraamuksen ja sitten rikosoikeudellisen seuraamuksen, jos ensimmäinen seuraamus ei ole luonteeltaan rikosoikeudellinen, mikä on kansallisen tuomioistuimen tutkittava.

Viides kysymys

- 38 Viidennellä kysymyksellään Haparanda tingsrätt tiedustelee unionin tuomioistuimelta lähinnä, onko kansallinen lainsäädäntö, jonka mukaan sama tuomioistuin voi veropetoksen osalta määrätä yhdessä sekä verotuksellisia että rikosoikeudellisia seuraamuksia, yhdenmukainen perusoikeuskirjan 50 artiklassa taatun *ne bis in idem* -periaatteen kanssa.
- 39 Tästä on aivan aluksi palautettava mieleen, että SEUT 267 artiklan mukaisessa menettelyssä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on siten lähtökohtaisesti ratkaistava ne (ks. mm. yhdistetyt asiat C-78/08-C-80/08, Paint Graphos ym., tuomio 8.9.2011, Kok., s. I-7611, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 40 Olettama siitä, että kansallisten tuomioistuinten esittämällä ennakkoratkaisukysymyksillä on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta, voidaan kumota vain poikkeuksellisesti, jos on ilmeistä, että pyydettyä unionin oikeuden tulkintamisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. vastaavasti mm. em. yhdistetyt asiat Paint Graphos ym., tuomion 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 41 Ennakkoratkaisupyynnöstä käy käsiteltävässä asiassa ilmi, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mainitsema kansallinen lainsäädäntö ei ole pääasiassa sovellettava kansallinen lainsäädäntö eikä ensiksi mainittua lainsäädäntöä ole tällä hetkellä olemassa Ruotsin oikeusjärjestyksessä.
- 42 Viides kysymys on täten jätettävä tutkimatta, koska unionin tuomioistuimen tehtävänä on SEUT 267 artiklan yhteydessä myötävaikuttaa lainkäyttöön jäsenvaltioissa eikä antaa neuvoa-antavia lausuntoja yleisluonteisista tai hypoteettisista kysymyksistä (ks. mm. em. yhdistetyt asiat *Paint Graphos* ym., tuomion 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

Ensimmäinen kysymys

- 43 Ensimmäisellä kysymyksellään Haparanda tingsrätt tiedustelee unionin tuomioistuimelta lähinnä, onko unionin oikeuden kanssa yhteensopiva kansallinen oikeuskäytäntö, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta Euroopan ihmisoikeussopimuksessa ja perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien vastaisia säännöksiä vain, jos kyseinen ristiriita käy selvästi ilmi mainitusta sopimuksesta tai perusoikeuskirjasta taikka niihin liittyvästä oikeuskäytännöstä.
- 44 Aluksi siitä, miten kansallisen tuomioistuimen on toimittava, kun on kyse kansallisen oikeuden ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen välisestä ristiriidasta, on muistutettava, että vaikka SEU 6 artiklan 3 kohdassa vahvistetun tavoin Euroopan ihmisoikeussopimuksessa tunnustetut perusoikeudet ovat osa unionin oikeutta yleisinä periaatteina ja vaikka perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdassa veloitetaan antamaan perusoikeuskirjan oikeuksille, jotka vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taattuja oikeuksia, sama merkitys ja sama ulottuvuus kuin mainitussa sopimuksessa, sopimusta ei voida pitää – niin kauan kuin unioni ei ole siihen liittynyt – muodollisesti unionin oikeusjärjestykseen sisältyvänä oikeudellisena välineenä. Unionin oikeudessa ei täten säännellä Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten välistä suhdetta eikä määrätä myöskään siitä, millä tavoin kansallisen tuomioistuimen on toimittava silloin, kun on kyse ristiriidasta ihmisoikeussopimuksessa taattujen oikeuksien ja kansallisen oikeussäännön välillä (ks. vastaavasti asia C-571/10, *Kamberaj*, tuomio 24.4.2012, 62 kohta).
- 45 Seuraavaksi siitä, millä tavoin kansallisen tuomioistuimen on toimittava silloin, kun on kyse ristiriidasta kansallisen oikeuden säännöksen ja perusoikeuskirjassa taattujen oikeuksien välillä, on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansallinen tuomioistuin, jonka tehtävänä on toimivaltansa rajoissa soveltaa unionin oikeussääntöjä, on velvollinen varmistamaan näiden oikeussääntöjen täyden vaikutuksen niin, että se tarvittaessa jättää omasta aloitteestaan soveltamatta kaikkia unionin oikeuden kanssa ristiriidassa olevia kansallisia säännöksiä – myös myöhemmin annettuja – ilman, että sen on pyydettävä tai odotettava, että nämä säännökset ensin poistetaan lainsäädäntöteitse tai jossain muussa perustuslaillisessa menettelyssä (asia 106/77, *Simmenthal*, tuomio 9.3.1978, Kok., s. 629, Kok. Ep. IV, s. 73, 21 ja 24 kohta; asia C-314/08, *Filipiak*, tuomio 19.11.2009, Kok., s. I-11049, 81 kohta ja yhdistetyt asiat C-188/10 ja C-189/10, *Melki ja Abdeli*, tuomio 22.6.2010, Kok., s. I-5667, 43 kohta).
- 46 On nimittäin huomattava, että unionin oikeuden luonteesta johtuvien vaatimusten kanssa ovat yhteensopimattomia kaikki sellaiset kansallisen oikeusjärjestyksen oikeussäännöt tai lainsäädännölliset, hallinnolliset taikka tuomioistuinten käytännöt, jotka heikentäisivät unionin oikeuden tehokkuutta estämällä sen, että unionin oikeuden soveltamiseen toimivaltainen tuomioistuin voi jo unionin oikeuden soveltamisajankohtana tehdä kaiken tarpeellisen sellaisten kansallisten säännösten syrjäyttämiseksi, jotka mahdollisesti estävät unionin normien täyden tehokkuuden (em. yhdistetyt asiat *Melki ja Abdeli*, tuomion 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 47 Lisäksi SEUT 267 artiklan nojalla kansallinen tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi on saatettu oikeusriita, joka koskee unionin oikeutta, jonka merkitys tai laajuus on sille epäselvä, voi tai tilanteen mukaan sen pitää esittää unionin tuomioistuimelle kyseessä olevan unionin oikeuden säännöksen tulkintaa koskevia kysymyksiä (ks. vastaavasti asia 283/81, Cilfit ym., tuomio 6.10.1982, Kok., s. 3415, Kok. Ep. VI, s. 537).
- 48 Tästä seuraa, että unionin oikeus on esteenä oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien vastaisia säännöksiä vain, jos kyseinen ristiriita käy selvästi ilmi perusoikeuskirjan sanamuodosta tai siihen liittyvästä oikeuskäytännöstä, koska kyseisen oikeuskäytännön nojalla kansallisella tuomioistuimella ei ole mahdollisuutta tarvittaessa unionin tuomioistuimen kanssa yhteistyössä toimien täysimääräisesti arvioida mainitun säännöksen yhteensopivuutta perusoikeuskirjan kanssa.
- 49 Edellä esitettyjen päätelmien perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että
- unionin oikeudessa ei säännellä Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten välistä suhdetta eikä määrätä myöskään siitä, millä tavoin kansallisen tuomioistuimen on toimittava silloin, kun on kyse ristiriidasta ihmisoikeussopimuksessa taattujen oikeuksien ja kansallisen oikeussäännön välillä
 - unionin oikeus on esteenä oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien vastaisia säännöksiä vain, jos kyseinen ristiriita käy selvästi ilmi perusoikeuskirjan sanamuodosta tai siihen liittyvästä oikeuskäytännöstä, koska kyseisen oikeuskäytännön nojalla kansallisella tuomioistuimella ei ole mahdollisuutta tarvittaessa unionin tuomioistuimen kanssa yhteistyössä toimien täysimääräisesti arvioida mainitun säännöksen yhteensopivuutta perusoikeuskirjan kanssa.

Oikeudenkäyntikulut

- 50 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) Euroopan unionin perusoikeuskirjan 50 artiklassa mainittu *ne bis in idem* -periaate ei ole esteenä sille, että jäsenvaltio määrää saman teon eli arvonlisäveron ilmoitusvelvollisuuden noudattamatta jättämisen perusteella ensin verotuksellisen seuraamuksen ja sitten rikosoikeudellisen seuraamuksen, jos ensimmäinen seuraamus ei ole luonteeltaan rikosoikeudellinen, mikä on kansallisen tuomioistuimen tutkittava.
- 2) Unionin oikeudessa ei säännellä ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen ja jäsenvaltioiden oikeusjärjestysten välistä suhdetta eikä määrätä myöskään siitä, millä tavoin kansallisen tuomioistuimen on toimittava silloin, kun on kyse ristiriidasta tässä yleissopimuksessa taattujen oikeuksien ja kansallisen oikeussäännön välillä.

Unionin oikeus on esteenä oikeuskäytännölle, jonka mukaan kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta Euroopan unionin perusoikeuskirjassa taattujen perusoikeuksien vastaisia säännöksiä vain, jos kyseinen ristiriita käy selvästi ilmi perusoikeuskirjan sanamuodosta tai siihen liittyvästä oikeuskäytännöstä, koska kyseisen oikeuskäytännön

nojalla kansallisella tuomioistuimella ei ole mahdollisuutta tarvittaessa unionin tuomioistuimen kanssa yhteistyössä toimien täysimääräisesti arvioida mainitun säännöksen yhteensopivuutta perusoikeuskirjan kanssa.

Allekirjoitukset